D·N
20/12 1954

Regeringen och konjunkturen

Slutsiffran för företagens investeringar under 1954 korde komma att ligga ett gott stycke högre än 1953. Beräkningar i konjunktursinstitutets senaste rapport — grundade på enquêtematerial — ger naturligtvis inga exakta besked. Men som en allmän hållpunkt kommer man fram till en ökning med 7 procent för byggnader och anläggningar och 15 procent för maskiner och apparater. Det blir över hela linjen 12 procent högre med för ett år sedan förutspådd minskning med 15 procent. Prognoserna för 1955 innebär i stort att 1954 års nivå hålla — planerna tycks ligga endast 3 procent under detta års siffra. Som utvecklingen nu ter sig på löneområdet, med gynnsamma betydande stegringar i köpkraft och efterfrågan utan motsvarande underlag i nya varor och tjänster, kan beräkningarna för 1955 mycket väl visa sig vara kraftigt i underkant; särskilt inom gruppen maskiner och liknande "snabba" föremål kan förskjutningarna bli mycket stora om de inflationistiska tendenserna slår igenom på allvar. Så förstärks inflationsrisknerna ytterligare.

Det är intressant att i detta läge ta del av riksräkenskapsverkets återblick och prognoser beträffande statsfinanserna. De visar att finansministerns beräkningar som vanligt varit pessimistiska i överkant. Det exakthetsnobleri som exempelvis senast kom honom att förklara 90 miljoner i nya indirekta skatter vara det precis behövliga blir löjeväckande mot bakgrunden av — i och för sig fullt rimliga — felkalkyleringar på flera hundra miljoner.

Viktigare är dock en annan sak. Driftsbudgeten har nu en längre tid legat tämligen nära balanspunkten; en redovisning av 405 miljoner i kassaöverskott 1953/54 är i verkligheten "falsk", då på inkomstsidan ingår överföring från kommunalskattemedelskontot av 450 miljoner. Det s. k. formella budgetöverskottet, dvs. förändringen i budgetutjämningsfondens behållning, har för de båda senaste åren stannat vid 182 respektive 230 miljoner. Det är i och för sig inga svårägna siffror tillsammans med en del strykningar på utgiftssidan, exempelvis av jordbruksubventioner och statsbidrag till sjukförsäkringen genom högre arbetsgivarbidrag, kunde utrymme ha skapats för skattelättnader även inom ramen för formell budgetbalans.

Det väsentliga i bilden är emellertid finanspolitikens fullständiga fastkörning efter fyrtio- och femtiotalens hårda skattepolitik. Betydelsen från konjunktursynpunkt 15 olika överskott i driftsbudgeten kan diskuteras med hänsyn till en rad skilda förutsättningar. Men klart är att budgeten i vissa lägen verkar dämpande eller drivande på den allmänna utvecklingen, att en tämligen långt gående rörelsefrihet skall ha funnits.

Den socialdemokratiska finanspolitiken har lett till att en sådan rörelsefrihet inte längre finns. Är efter år hankar sig finansministern fram. Det blir ett visst överskott, litet mer än han tror. Men förmågan att göra ordentliga skattesvag på marknaden när sådana kan behövas saknas.

Vilka verkningar man än i övrigt vill tillskriva den förda skattepolitiken, är det uppenbart att den från synpunkten av statens egen ekonomiska politik varit otillåtet kortsynt. Då variationer i båda riktningar är utslutna har en väsentlig faktor i "konjunkturstyrningen" satts ur kraft.

Det är säkerligen främst mot den bakgrunden som oktoberlänet med räntehöjningen får ses. När finanspolitiken satts ur spel blev det i längden omöjligt att hålla räntefronten helt orörten. Åtgärden visade sig också, i motsats till vad regeringen i åratal förfäktat, effektiv. Det blev en snabb uppsugning av pengar med åtstramande verkan över hela fältet, sänkt likviditet på penningmässigt centrala punkter. En begränsad åtgärd, men just härigenom ett bevis på de möjligheter en smidig kreditpolitik verkligen äger.

Regeringens övriga ingrepp gör helt efter regeringslinjen. Oförändrad tillståndsbudget för den reglerade byggnads- och anläggningsverksamheten — men med nedskärning av kvoterna till endast 25 procent för första halvåret; utnyttjandet av resten av tillståndsgivningen blir beroende av läget om några månader. Att investeringarna i viss mån hålls tillbaka kan vara nödvändigt i nuvarande arbetsmarknadsläge. Men den metod som valts är sannerligen inte gynnsam för en rationell planering inom företagen. Det blir en ovisshet och ryckighet över verksamheten som inte skulle behövas om man mer generellt lät företagsamheten anpassa sig efter försäljningssutsikter, kreditmöjligheter och kostnader. Övergången till en sådan politik kan självfallet inte ske i ett enda slag. Men riktningen borde vara klar, målmedvetet utstakad.

I stället fortsätter regeringen att koka hotchpotchsoppa. Nu senast har meddelande lämnats om krångelmässiga indragningar på statsverkens expenskonton — vilka onödigtvis måste inte ha förekommit här om den åtgärden skall ha någon betydelse för konjunkturen? — samt om nya förhandlingar med kreditinstituten med kassareservslagen som pressningsmedel. Intrycket av nervositet är påtagligt. En beträdigad nervositet hos en regim som bär huvudansvaret för att en hemmagjord inflation ter sig som ett allvarligt hot mot vår ekonomi.

Att förmöget folk beskyller fattiga

För att vara alltför intresserade av den tämliga välfärden är en ingammal sak. Hur tyvsilig är det inte, hörs det från aristokrater, prelater och kapitalister, med denna närighet och vinningslystnad hos människor som skulle leva så mycket tryggare och lyckligare om de inte bekymrade sig om det jordiska, utan i stället förgyllde armodet med tro, tacksamhet och vackerhetsideals tankar. Särskilt den kristna kyrkans ledare har varit virtuoser i denna genre. Förmodligen till sparsamhet, förnöjsamhet och undergivenhet har strömmat från biskopspalats och prelatkloster.

Man kunde tro att denna förkunnelse, som utmanar löjet än mer än anständigheten, inte längre skulle få gångbar. Men den försöks fortfarande, i litet nedämpad och beslöjad ton. För några månader sedan klagade högerns främsta organ över hur farlig och förstörande inriktningen på levnadsstandarden var; ett undantag gjordes naturligtvis för de besuttna ("husägare och sparare"), som sades vara illa behandlade och rent av i färd med att bli troende för att finna bugsvalnas. Tanken har med iver upptagits av våra biskopar, av den nye biskopen i Stockholm i sitt herdabrev och av ärkebiskopen i böndagsplakatet. Det sägs självfallet ingenting om den prakt och lyx som utvecklas av högt uppsatta; man stannar vid levnadsstandarden, dvs. det uttryck som begagnas i samband med de breda lagrens krav på förbättringar. Ena dagen begär man för egen räkning löneförhöjningar, ombyggnader, större komfort, andra dagen får massan en varning mot önskningar av liknande, blott ofantligt mycket blygsammare slag.

Är det hyckleri? Sannolikt inte. I vanan, i den blandning av respekt för den jordiska hierarkin och kvardrivande tankar om fattigdomens välsignelse som ingår i den professionella kristendomen har denna oskuldsfulla och motbjudande hållning sina förutsättningar. Från pyrolat i pomp och purpur till den korsfästes efterföljare — det är förvandlingskonster som de yrkeskristna lärt sig till fulländning.

Ärkebiskopens böndagsplakat innefattar också simpla utfall mot olikkänkande. På den punkten nöjer vi oss med att hänvisa till Morgon-Tidningens utmärkta, här bredvid utförligt citerade gårdagsledare.

De värnpliktigas premiesystem

och över huvud taget sociala förmåner — familjebidrag, lönevillkor, reseersättningar — skall utredas särskilt. I kommittén sitter bland andra byrådirektör Rosenblad, en man som arbetat mycket energiskt på det här området och som man har stort förtroende för. Vissa förskjutningar under senare tid, framför allt förskjutningen av penningvärdet, gör det nödvändigt med en översyn av bestämmelserna. De är inte riktigt ändamålsenliga nu. Det gäller även premierna åt värnpliktigt befäl och specialister: enskilda grupper som oftast representerar ett urval, en samling framåtsträvande ynglingar med krävande civil utbildning bakom sig eller i fortsättningen. De ökade bördorna för dem förutsätter avvägning av premierna med hänsyn till motsvarande skede. Här måste man tänka sig provisorier, inte minst därför att hela första tjänstgöringen eventuellt kommer att omstöpas. Den allmänna värnpliktsutredningen — också den nyligen tillsatt — kan uppnå resultat som förrar att premiesystemet utbyggs i ett större sammanhang.

PRESSGRANNAR

Såsom ett led i högtidlighållandet av julhelgen har just utkommit Svensk Författningssamling nr 735, innehållande "Kungl. Maj:ts plakat om fyra allmänna högtidlighetsdagar, fasto-, bot- och bönedagar, som över hela Sveriges rike skola hållas och begås år 1955". Denna årligen återkommande skrift, det s. k. böndagsplakatet, författas av ärkebiskopen och anbefallas rutinmässigt av k. m:t till upplåsning på sydsvenskan i alla landets kyrkor. Och vad är det för budskap som kyrkans främste i någn av landets kung och regering låter meddela vårt kristna folk? Morgon-Tidningen (a) har granskat plakatet:

> En av de centrala "sanningarna" lyder:
>
> "Levnadsstandarden har blivit denna tidens särskilt dyrkade avgud."
>
> Det är oss icke bekant om hans högvördighet ärkebiskopen i Uppsala med denna kraftfulla sats verkligen vill ha framfört att fattigdomen innebär ett värde i sig själv och att tillförökelse med mat för dagen, en modern bostad, byggelig konfektion och måhända tillgång till en folkbil eller åtminstone en moped här betraktas såsom något ont. Men nog föles litet misstänken att ärkebiskopen är ute för att hota ett varningens finger mot den allmänna standardökning som i vårt land kunnat mätas i en icke obetydlig stegring av reallönen sedan Krigets slut.
>
> Antingen menar ärkebiskopen detta, fortsätter den citerade tidningen — och i så fall gör han sig skyldig till hyckleri —, eller också pratar han i vädret. Undantag finna, men generellt gäller att välståndsökningen "lett vårt folk till en tåtplats bland nationerna i fråga om möjligheter att föra ett rikare andligt liv i högnet av en ekonomiskt tryggad tillvaro":
>
> Det påstådda "andliga armodet" exemplifierar ärkebiskopen med att "andrig tidigare i kyrkans historia har den medvetna gudlösheten framstått med en så samlad makt som i denna tid". Ja, det befinnes att "mångenstädes synnes de ickekristna religionerna hämta ny kraft". Vi trodde att en dylik intolerans skulle tillhöra ett förflutet. Liksom vi skulle vilja tro att också intoleransen mot religiöst troende borde göra det. Men ärkebiskopen i Uppsala tillåter emellertid icke människorna att bli salig var och en på sin fason. Att den mänskliga tanke- och trosvärlden rymmer alla sorters åskådningar och att varje bävare av en sådan åskådning kan vara lika älig och uppriktig, lika fast i sin tro eller sin otro som någon annan människa, det är en förbjuden hemlighet i Uppsala.
>
> Ur budskapet från ärkebiskopsgården lyser intolerans och häraklystnad, egenskaper som blir desto mer skrämmande som de får göra sig gällande med den svenska statens samlade auktoritet, slutar Morgon-Tidningen.

Det är mot förhandlingsordningen Saco främst har reagerat, framhåller Juristföreningen i kritik mot nytt om tvisten med Göteborgs stad. anglende Stadsförbundets nya förhandlingsordning:

Den innebär ett steg bakåt i utvecklingen av de kommunala tjänstemännens förhandlingsrätt. Den klavbinder tjänstemännen och utlämnar dem i väsentliga avseenden åt arbetsgivarens (läs: stadsfullmäktiges) godtycke. Stadsfullmäktiges uppfattning, att den enskilde tjänstemannen genom att godta det nya reglementet, i vilket hänvisas till förhandlingsordningen, därmed binder sig och sin organisation vid denna förhandlingsordning, är i högsta grad olaglig. Det är på dock organisationen — icke den enskilde — som har förhandlingsrätt. Endast en organisation bör kunna träffa bindande avtal om formerna för förhandlingar och villkor i samband därmed. Stadsförbundets motodik inger olust och skapar icke någon tillfro hos tjänstemännen för en nåstadkär objektiv prövning inom stadsförbundet av det enskilda förhandlingsärendet.

Sammankopplingen av förhandlingsordningen med det nya avtalet om tjänstereglementet och slutligen verkar oneklligen mindre lämplig — förhandlingarna på den första punkten kunde fullföljas i lugn och ro oberoende av att man kom överens i övrigt redan nu. Inte heller förefaller det vara god arbetsgivarmotod att såsom här skett söka i viktiga avseenden klavbinda de anställda och deras organisationer i förhandlingsverksamhet; skall det vara någon mening med en fri arbetsmarknad, måste organisationernas rörelsefrihet i rimliga möjliga utsträckning bevaras.

Röjdykare söker flygplansvraket

Sökandet efter det den 13 december i Labolmsfjärden störtade flygplanet av typ J 20 kommer att fortsättas på måndagen under ledning av kommendörkapten Svahn och löjtnant Grönvall. I sökandet deltar minsveparen "Orust" och kustartilleriets minutfägnare "Mul 15" samt särskilt sammandragna röjdykare ur Göteborgsavdelningen.

ÅRSBARN MED DN:

Bergsman i blommande kök: Livet har gått som en dans

Kapprak i pinnsoffan i sitt stora pyntade och blommande kök i Farkhyddan — stugan som han själv har byggt — sitter Israel Andersson och bereder sej till 90-årsdagen, som han firar samtidigt som Dagens Nyheter gör det — den 23 december alltså. Från har aldrig varit sjuk, fortfarande ser han och bör bättre än de flesta. Han är en av de få gamla bergsmän som ännu är i livet. Redan som pojke fick han vara med om att lasta "tungt järn" här i Bergslagens centrum — han adress är Alvbyttan (nedlagd förstås) i Virkenvigan, mitt emellan Nora och Karlskoga. Ändå har han aldrig fått sluta ont, alltingt har gått som en dans, försäkrar han. Inte ens trött har han varit.

Den glade Israel Andersson i Alvbyttan visar sin granna jeanstrupp, som ramlade ner på hans wedbacke en dag.

Låvet har vinst sin leende sida mot Israel Andersson, som å sin sida också har vinst sin tacksamhet och uppskattning av allt grant i naturen. Som nu i det här blommande köket. "Pyntet" hedrar väl mest döttern Olga som husbållar — "det finns inte en flugfort på något ställe", som far med stolthet intygar. Det blommar fint i alla tre fönstren och framför två av den hänger krukor ner från taket.

— Och här utanför skulle han se! säger Israel. Det är rent oförnuftigt vad det blommar. Just här i denna trakt av Bergslagen kommer blommorna alla först. Liljekonvaljer går man och trampar i och de hela lång på ett par minuter. Ofta kommer folkinvasioner hit för att se på alla allégatanheterna. Guckskon till exempel, med dess skära kalkar, som som min — han är skollärare i Karlskoga — har målat där på tavlan, finns det fullt av i backarna. Men nu ska jag viss en annan vacker sak.

Stugan består av två rum och kök och vi följer Israel Andersson in i finrummet. Där är inte varmt så det står, i varje fall står det inte den uppstoppade fasantuppen, som verkligen sitter i sagolik prakt, ett exemplar som skulle hedra ett biologiskt museum. Han slog ihjäl sej mot ledningstråd här utanför och dansade ner på vedbacken.

Det är en välanlende och bra bygd att leva i. Det är nyrekt evurs matjord, för man höra, det är lagom vätt, inget stack och inga översvämningar. Vädret är alltid det min största fröjd, säger han. Fast dessemellan kan man ju ha roligt, så nitti man är. Somen Helge har han i närheten, det är han som nu har egendomen, Övergården. Och i huset bredvid bor fjärdingskarln. Så tittar vi in till varann och dricker kaffe och har kalas!

Nu kommer nyheterna — var tyst!

Följer med sin tid går han. Två tidningar har man alltid haft i huset: Nora Stads och Bergslags Tidning och Nya Wermlands-Tidningen. Men det förnämsta, en har nu för tiden är kanske ändå radion. Är den felaktig nån dag så blir en rent sjuk. Tyst! ropar Israel plötsligt och skuttar opp från soffan. Nu kommer dagsrytterna! Fast är programmet fängt, då säär jag igen.

Något uppseendeväckande har inte hänt de senaste 90 åren. Nog får att jag minns allting ryskligt bra, men inte är det något särskilt jag kommer ihåg, förklarar han. Det skulle då vara exisen, femton dagar i Örebro — med ut- och inryckning. Det var att marschera fram och tillbaka med ett gevär, förstås, några skjutövningar hade vi inte. Men bara motados kring, precis som kor nå i skogen.

Dagarna i Alvbyttan blir inte alls långa, tok nej. Tråkigt har man inte, säjer Israel Andersson och visar vackra plansscher på vägen av tre drottningar: Elisabet, Astrid och Greta Gustafsson, den sistnämnda på ett klipp ur Gösta Berling-filmen.

— Böcker? Nej, se det har jag inte hunnit läsa nåra.

Bert

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
För riksanslutning: 22 40 20
Telegramadress: Dagnyheter
Postgiro- och bankgironummer i Stockholm 1787 (för prenumeration)
Chefredaktör: Herbert Tingsten (tr'ffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Publisk huvudredaktör: Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman
Dagens Nyheters Aktiebolags Verkst. direktör: Helge Hedberg
PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsupplagan
Stor-Stockholm Övriga tätningsområde landet
Månad ..... kr. 6:50 6:—
Kvartal .... kr. 19:— 17:50
Halvår ..... kr. 37:50 34:50
Helår ..... kr. 75:— 69:—
ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1954 tillhandahålles på begäran.
Från starten av 30202
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1954

SAXYLLE
TYG MED BETYG

Mer än en bra radio — vacker också

Nu kan Ni få den omtyckta Radiola Spinett — radiogrammofonen som tar mindre plats än en stol — och modell. Radion är nykonstruerad och ger Er finen bättre mottagning än tidigare. Skivspelaren är den världsberömda Garrard för alla tre hastigheterna. Alla de egenskaper som har gjort Radiola Spinett så omtyckt är annars oförändrade: de sköna proportionerna, det lieskra utseendet och det utmärkta ljudet från de dubbla högtalarna. Gå in till Er radiohandlare — se och hör Radiola Spinett!

SPINETT
växelström Kr. 580
allström Kr. 615

Radiola
en L M Ericsson-produkt

ORGINETT
— modester radiogrammofon med skivväxlare för växelström Kr. 749

PIANETT
— stor radiogrammofon med skivväxlare för växelström Kr. 938 för allström Kr. 973

GRANDETT
— komplett radiogrammofon med skivväxlare/bandspelare för växelström Kr. 1 195 med bandspelare Kr. 2 295) för allström Kr. 1 230

Alla priser är riktpriser (normalpriser)

VACKRA ALBUM
med illustrerats blad 6:75
med gyllene snitt & blixtlås .. 9:50
Gästbok, A 4 ..... 6:75
Genomslagsp., A 4, 1.000 ark 6:75
Telefonregister 9:50
Allt i branschen. Lägsta pris.
Kontorslagret
Gamla Brogatan 36, Stockholm

Astma – inhalatorium – Norrland
(anslutet till Stockholms Institut för Aerosol-Inhalation, Stockholm
Telefon 21 58 20.)
Behandling av astmatiska och vissa allergiska sjukdomar samt luftrörskatarrer enl. BROMOLLA METODEN påbörjas den 10/1 -55 vid:
Borgsjö astma inhalatorium
nyuppfört i anslutning till Öjegårdens Kur- & Vilohem, beliget cirka 1 mil från Ånge. Helinackordering erhälles.
Läkare kan konsulteras. Öjegården förestås av ex. sjuksköterska.
Rumsbeställning och upplysningar, tel. Borgsjöeda 71.
Postadress: Eriksund.

BIGGLES'
författare
Kapten W. E. JOHNS
har skrivit en verkligt fantasieggande och medryckande
rymd-bok
Speciellt för pojkar
Rex i världsrymden
Inb. 3.85
WAHLSTRÖMS UNGDOMSBÖCKER

WEEKEND
d. kr. 50:—. Full pension med rum d. kr. 30:—. HOTEL ROSENLUND, VEDBÆK, Vedbæk Strandvej 323, vis à vis Landskrona. Den vackraste platsen vis Öresund.

"Den obestridde mästaren
bland våra käsöser och käsörer."
Sydsvenska Dagbladet
Cello
Så, skörda och så vidare
T.—
47 tusendet
Boken som sprider den verkliga julglädjen — boken som står främst på allas julklappslista.
GEBERS

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.